ОНТОЛОГИЧНА НЕСИГУРНОСТ И МАСОВ БУНТ: ФЕНОМЕНОЛОГИЯ НА ТРАВМАТА ОТ СВОБОДАТА В СЪВРЕМЕННОТО ОБЩЕСТВО

Георги Николов Шишманов
СУ „Климент Охридски“, Катедра „Социална, организационна, клинична и педагогическа психология“, докторант

Резюме: *Настоящата статия е посветена на изследването и критичното разглеждане на феномена „травма от свободата“ (Шишманов 2025) в контекста на „Новото нормално“, използвайки като исторически референт масовите протестни събития във Франция от есента на 2026 г. Анализът е осъществен през интегративната призма на екзистенциалната, критическата и културно-историческата психология. Чрез деконструкция на алгоритмичния контрол на надзорния капитализъм, текстът доказва, че съвременният масов бунт е поведенческо и екзистенциално проявление на преживяваната от индивидите травма от свободата, а онтологичната несигурност (по Р. Ланг) се явява нейна пряка функция и базов симптом. Този фундаментален прочит и извеждането на колективния копинг на улицата като сурогатна **„зона на най-близкото развитие**“ (по Л. Виготски) закономерно довеждат до възможност радикално преосмисляне на класическата „Психология на тълпите“ на Густав Льо Бон*

Ключови думи: *Свобода, травма от свободата, Новото нормално,, Надзорен капитализъм, онтологична несигурност, Критическа психология, Психология на тълпите. масов бунт, френски протести от 17 октомври 2026 г.*

ONTOLOGICAL INSECURITY AND MASS REVOLT: THE PHENOMENOLOGY OF THE TRAUMA OF FREEDOM IN CONTEMPORARY SOCIETY

Georgi Shishmanov
Sofia University "St. Kliment Ohridski", Department of Social, Organizational, Clinical and Pedagogical Psychology, PhD Student

Abstract: *This paper is dedicated to the investigation and critical analysis of the phenomenon of the "trauma of freedom" (Shishmanov 2025) within the framework of the "New Normal" using as a historical referent the autumn 2026 mass protest events in France. The analysis is conducted through the integrative lens of existential, critical, and cultural-historical psychology. By deconstructing the algorithmic control of surveillance capitalism, the study demonstrates that contemporary mass revolt is a behavioral and existential manifestation of*

psychic trauma experienced by individuals, while ontological insecurity (Laing) is conceptualized as its direct function and symptom. This fundamental interpretation, which conceptualizes collective street coping as a surrogate "Zone of Proximal Development" (Vygotsky), logically and inevitably leads to a radical rewriting of Gustave Le Bon's classical "Psychology of Crowds"

Keywords: *Freedom, trauma of freedom, the New Normal, surveillance capitalism, ontological insecurity, Critical Psychology, crowd psychology, mass revolt, French protests, on October 17, 2026.*

1. Въведение: Травмата от свободата в условията на Новото нормално като изследователски фокус

Настоящата статия поставя в своя изследователски фокус разглеждането на травмата от свободата в специфичния контекст на „Новото нормално" и в реалния контекст на протестните събития във Франция от 17 октомври 2026 г. (AFP, 2026) и последвалата вълна от протести в Западна Европа. Целият теоретичен и методологически апарат на този текст е подчинен на задачата да анализира как съвременната технократска реалност уврежда човешката субективност и как масовият бунт се явява директно поведенческо проявление на тази преживявана био-психо социално екзистенциална криза. Разглеждането на този дълбок онтологичен срив през пресечната призма на екзистенциалната, критическата и културно-историческата психология е научното действие, което по естествен начин довежда до необходимостта от радикално преразглеждане на идеите заложени в класическата „Психология на тълпите" на Густав Льо Бон (Льо Бон, 2021).

За да фиксираме този изследователски фокус, ние дефинираме „Новото нормално" като глобална технократска матрица и антропологичен срив, управляван от Четвъртата индустриална революция (Schwab, 2016) и логиката на Надзорния капитализъм (Zuboff, 2019). Това може да бъде определено като перверзна социална среда, която налага BANI реалност – свят, който е Чуплив (Brittle), Тревожен (Anxious), Нелинеен (Nonlinear) и Непонятен (Incomprehensible*)* (Cascio, 2020). В условията на тази дигитална и паноптична флуидност традиционните социокултурни и екзистенциални опори на Аза са брутално заменени от алгоритмичен диктат и медийни симулакруми (Бодрияр, 2007).

Именно в ядрото на Новото нормално се конституира феноменът Травма от свободата **(**Шишманов, 2025). Травмата от свободата може да бъде дефинирана като

дълбок онтологичен и психо-структурен екзистенциален срив, възникващ тогава, когато субективността е изправена пред парадоксалното съжителство на тотална алгоритмична дехуманизация и абсолютна загуба на предвидимост. Свободата в Новото нормално вече не е хоризонт за еманципация, а е превърната в насилствена изолация. Тя е непосилна тежест за атомизирания индивид, който трябва сам да навигира хаоса на BANI реалността, преживявайки психологическо състояние, чиито проявления се изясняват чрез рамката на класическата екзистенциална феноменология.

Следователно, когато се обърнем към събитията от есента на 2026 г., при които ученици, студенти, синдикалисти и „жълти жилетки“ блокираха френските градове срещу поскъпването на живота и срива на институциите (AFP, 2026), ние виждаме феноменологичен екран на тази екзистенциална травма – травмата от свободата. Гневът на улицата е директен израз на непосилното усещане за Травма от свободата. Разглеждането на този факт ще се осъществи през три избрани психологически концепции и ще разкрива, че тълпата не е примитивен атавизъм, а отчаяна отбрана на психиката. Това осъзнаване преобръща биологичния редукционизъм на Густав Льо Бон и може да доведе до цялостно преосмисляне на социално-психологическото разбиране за масите в XXI век.

2. Интегративната изследователска призма: Лев Виготски, Майкъл Коул и Людмил Георгиев

Разглеждането на Травмата от свободата предполага сблъсък между макроструктурния натиск на Новото нормално и микроструктурната динамика на Аза. За целта настоящото изследване изгражда интегративна теоретична призма, съчетаваща три утвърдени научни направления: културно-историческата психология на Лев Виготски, концепцията за културна медиация на Майкъл Коул и Критическата психология на проф. Людмил Георгиев.

Лев Виготски формулира фундаменталния генетичен закон за развитието, според който всяка висша психична функция се появява на сцената два пъти: първо като социална дейност на *интерпсихично равнище*, а след това като вътрешен модел на мислене на *интрапсихично равнище* (Выготский, 1983, с. 145). Новото нормално атакува именно този закон, извършвайки насилствена дезинтеграция на интрапсихичното пространство на модерния човек. Подменяйки материалните и исторически утаени културни артефакти (Cole, 1996, p. 112) с непроницаеми цифрови кодове, дигиталната матрица блокира възможността на Аза за автономна саморегулация. Човекът остава

затворен в чистия екзистенциален ужас на BANI реалността, където преходът от първичен афект към понятиен концепт (Выготский, 1982, с. 312) е напълно прекършен[1].

В този раздел се разгръщат трите оси на нашата изследователска призма, които обясняват защо Травмата от свободата тласка индивида към улицата:

2.1. Интерпсихичният копинг като отбрана срещу Травмата от свободата: Сливането на индивида с тълпата по време на октомврийските събития е компенсаторен опит за изнасяне на психическото страдание обратно на интерпсихично равнище. Тъй като интрапсихичният апарат е тотално парализиран от непосилната Травма от свободата, субектът временно делегира своята фрагментирана субективност на колективното цяло, където личният ужас се екстернализира и удържа чрез физическото присъствие на Другия.

2.2. Сривът на концептуализацията и ролята на институционалното насилие: Новото нормално умишлено поддържа индивида в състояние на дезорганизиран афект, за да парализира критичното му мислене. Бунтът се явява единственият достъпен инструмент за превръщането на този сляп онтологичен ужас в концепт. Това намираме категорично разгърнато и в парадигмата на Критическата психология на проф. Людмил Георгиев (Георгиев, 2014, 2020). Георгиев недвусмислено извежда, че институционалният натиск и системното насилие в съвременното общество постигат своя краен деструктивен ефект тогава, когато успеят насилствено да фрагментират и подменят автентичните ценностни, културни и мисловни устои на личността с изкуствено генерирани, външно наложени регулативни симулакруми. При така очерталата се критико-психологическа екзистенциална ситуация се блокират защитните сили на субекта, който бива лишен от възможността за автономно интрапсихично преработване на социалната травма. Преплитайки се с травмата от свободата тази индуцирана от институциите фасадна реалност ражда състояние на дълбока ценностна аномия, превръщаща субективния психичен свят в перманентно бойно поле. Липсата на вътрешен психосоциален ресурс за справяне с възникналата екзистенциална безпомощност извежда на преден план отчаяния стремеж на индивида към онтологично оцеляване, който в своята феноменологична ескалация закономерно се трансформира в деструктивен масов бунт против наложения системен диктат.

[1]Тезата за прехода „от афект към концепт (понятие)“ отразява фундаменталния принцип на Лев Виготски за единството на афективните и интелектуалните процеси. Според него мисленето не е автономна логическа система, а се поражда от мотивиращата, афективно-волева сфера на съзнанието, като осъзнаването и осмислянето на суровия афект чрез знака и понятието го трансформират във висша, произволно регулирана психична функция.

Бунтът на терена се деконструира именно като това бойно поле – отчаян опит за символно структуриране на хаоса и извеждане на Dasein (битието-в-света) (Хайдегер, 2020) от институционално наложената парализа.

2.3. Площадът и улицата като перверзна „Зона на най-близкото развитие“[2] (ЗБР): В условията на екзистенциален срив тълпата се превръща в изкривена, сурогатна зона на най-близкото развитие (Выготский, 1983). Индивидът, оставен сам на себе си в атомизираното общество, е безпомощен пред натиска на BANI средата. В интерпсихичното взаимодействие на протестиращата маса обаче, подпомогнат от споделените културни артефакти (лозунги, знамена, ритуали), той придобива сурогатно усещане за мощ и онтологична валидност.

Разглеждането на тези механизми през интегративната призма доказва, че бунтът е последната самозащита на субективността. Това променя изцяло научния контекст и директно довежда до пренаписването на Густав Льо Бон (Льо Бон, 2021), който виждаше в масите единствено сляп интелектуален регрес.

3. Архитектурата на Новото нормално: алгоритмичен надзор и генезис на онтологичната несигурност

За да разберем как Новото нормално генерира Травмата от свободата, трябва да деконструираме неговата дигитална архитектура. Клаус Шваб (Schwab, 2016) признава, че Четвъртата индустриална революция променя насилствено човешката идентичност, преструктурирайки уединението, представите за собственост и моделите на общуване. Този антропологичен натиск представлява рафинирано институционално насилие над субективността (Георгиев, 2014). Когато традиционните знаци биват заменени от непроницаеми алгоритми и дигитални симулакруми (Бодрияр, 2007), индивидът бива изтръгнат от своите онтологични котви. Този процес достига своя икономически и психологически апогей в структурата на „надзорния капитализъм“, описан от Шошана Зубов:

Надзорният капитализъм едностранно предявява претенции към човешкия опит като към безплатна суровина за превръщане в поведенчески данни“ (Zuboff, 2019). Тази нова пазарна

[2] Зоната на най-близкото развитие (ЗНР) е концепция на Лев Виготски, дефинирана като разстоянието между актуалното ниво на развитие на индивида, определено чрез самостоятелно решаване на задачи, и нивото на потенциално развитие, постижимо под ръководството или в сътрудничество с по-опитни други (Выготский, 1934/2024, Глава 6). В настоящия текст понятието се употребява разширено в екзистенциално критичен контекст като „сурогатна ЗНР“, за да обозначи улицата и протестната общност като компенсираща социокултурна екзистенциална среда, в която атомизираният индивид се опитва да преодолее травмата от свободата чрез колективно действие – колективен бунт.
Выготский, Л. С. (2024). Мышление и речь . Эксмо. (Оригинална творба публикувана 1934 г.)

форма измества фокуса от традиционния труд и производство към директна модификация на човешкото поведение (Zuboff, 2019).

Индивидът се оказва в капана на инструментарната власт, целяща пълна поведенческа модификация и автоматизация на душата ((Zuboff, 2019). Дигиталният паноптикум предлага на модерния човек илюзията за абсолютна свобода. Но тази свобода е източник на Травма от свободата, защото е куха и подчинена на алгоритмични филтри.

В тази епистемологична рамка е фундаментално да изведем връзката с концепцията на Роналд Ланг (Laing, 2010). Изследването настоява, че онтологичната несигурност по Ланг не е самостоятелен или изолиран феномен, а е всъщност пряка функция и базов психичен симптом на преживяваната Травма от свободата. Когато Травмата от свободата разруши онтологичните котви на Dasein в Новото нормално, индивидът развива онтологична несигурност като клиничен отговор:

...той може да се чувства по-скоро нереален, отколкото реален; в буквален смисъл, повече мъртъв, отколкото жив; фрагментиран, а не цялостен; разкъсан и отчужден от света, вместо да заема сигурно място в него. Индивидът в това състояние е лишен от преживяването на собствената си валидност и идентичност“ (Laing, 2010).

Този разпад на идентичността, описан от Ланг, е симптоматичното проявление на дълбоката Травма от свободата. Единственият изход за съхраняване на Аза от тотална имплозия се оказва изнасянето на психологическата защита на интерпсихично равнище (Выготский, 1983), материализирано по улиците на големите европейски градове.

4. Феноменология на масовия бунт: протестите в Западна Европа като директен израз на преживяваната Травма от свободата

4.1. Емпиричният терен на есенната протестна активност и аксиоматиката на проф. Людмил Георгиев

Разглеждането на мащабните протестни вълни във френското общество от средата на октомври 2026 г. (AFP, 2026), събрали ученици, студенти, синдикалисти и „жълти жилетки“, изисква прилагането на критическо-психологически филтър. За да деконструираме механизма на този масов отпор, ние интегрираме в самото дефинитивно ядро на анализа фундаменталната идея за *властовата асиметрия*, формулирана от проф. Людмил Георгиев в парадигмата на неговата Критическа психология.

В парадигмата на Критическата психология, развивана от проф. Людмил Георгиев, властовата асиметрия се разглежда през призмата на напрежението между

официалните институционални норми и екзистенциалната автономия на личността (Георгиев, 2014; 2020). Когато властовите структури престанат да изпълняват ролята си на градивни общностни регулатори и се превърнат в инструмент за подмяна на историческата и социалната реалност, те пораждат дълбока криза в индивидуалната душевност. Протестната вълна във Франция и редица държави от Западна Европа през есента на 2026 г. – ескалирала от ученически и младежки демонстрации срещу кризата в образованието и социалната несигурност до мащабни сблъсъци и улични безредици – ясно илюстрира тази динамика. В подобна среда на институционално отчуждение субектът е изправен пред остър екзистенциален избор: да се приспособи чрез неавтентичен социален конформизъм, губейки своята личностна идентичност, или да реагира чрез деструктивни и девиантни форми на съпротива, когато каналите за градивно осмисляне и защита на вътрешната му свобода се окажат блокирани.

Разглежданият протест е конкретно социално проявление на тезата на проф. Георгиев. Поскъпването на живота и влошаването на обществените услуги са проявления на BANI хаоса (Cascio, 2020). Когато образователната среда в училищата е в криза, се разпада знаково-символната медиация (Cole, 1996). Индивидът преживява колапс на саморегулацията и изнася тревожността си на интерпсихично равнище (Выготский, 1983). От протестния дискурс се открояват устойчиви езикови формули като „Ние се борим за свобода“ и „Ние сме срещу диктатурата на алгоритъма“. Те функционират като символни опори и когнитивни маркери, чрез които масата прави опит да понятизира слепия онтологичен ужас.

4.2. Бунтът като поведенчески екран на Травмата от свободата и историческият контрапункт с 1789 г.

Есенните бунтове във Франция са чист материализиран израз на масовото усещане за Травма от свободата. То се проявява тогава, когато субектът осъзнае, че официалната матрица го е лишила от реално бъдеще време, оставяйки го в капана на перманентния алгоритмичен паноптикум. Бунтът на площада и улицата събират ученици и синдикалисти в едно общо тяло, защото това тяло им предлага единственото спасение – бягството от непосилния индивидуален избор в сигурността на колективния гняв. Индивидът излиза на улицата не просто от икономически подбуди, а защото онтологичната несигурност – като ярък симптом на Травмата от свободата – е достигнала критични, непосилни за Аза граници.

За да разберем дълбоката трагичност на този съвременен екзистенциален копинг, е необходимо да въведем радикален исторически контрапункт с Великата френска

революция (1789–1799). Основните идеи и лозунги, върху които се изгражда модерната френска нация и западната цивилизация в края на XVIII век, са прословутите три кита: Свобода, Равенство, Братство (*Liberté, Égalité, Fraternité*). През 1789 г. тези искания са били офанзивни, проактивни и структуриращи бъдещето. Човекът тогава е излизал на улицата, за да завоюва своята суверенна индивидуална свобода от оковите на феодалния абсолютизъм, вярвайки в разума и прогреса.

Какви обаче са исканията на хората по улиците на големите френски градове днес, в ерата на Новото нормално? Анализът на съвременния исторически контекст разкрива, че днешните искания са дефанзивни, ретрактивни и уплашени. Днешният протестиращ не се бори за абстрактни философски хоризонти; той крещи срещу „поскъпването на живота“, „влошаването на обществените услуги“ и „кризата в училищата“ (AFP, 2026). Истинският парадокс се крие в това, че днешният вик за „свобода“ по френските площади е всъщност вик за изгубената сигурност и предвидимост.

Модерният субект е претоварен от пазарната и дигитална „свобода“, която го остави изолиран и безпомощен в чупливия BANI свят. Равенството днес е подменено от алгоритмична асиметрия (Zuboff, 2019), а братството се е свило до перверзна, защитна хомогенност на протестиращата маса, бягаща от самотата, генерирана от Травмата от свободата. Днешният бунт не гради ново бъдеще, той е отчаян опит на онтологично травмирания човек да форсира връщане към един по-сигурен, по-предвидим онтологично устойчив пред-дигитален свят.

С цел постигане на концептуален и визуален синтез на изложените аргументи, методологическите и феноменологичните измерения на разглеждания проблем са систематизирани в Таблица 1. Тя илюстрира епистемологичния разрив между класическия модел и предложения в статията критическо-екзистенциален прочит на съвременните събития.

Таблица 1: Парадокси на масовото поведение: От Льо Бон към критическо-екзистенциалната парадигма през терена на октомврийските събития

Аналитичен критерий	**Класически модел (Густав Льо Бон)**	**Критическо-екзистенциален модел (Настоящото изследване)**
Основен двигател на тълпата	Биологичен атавизъм, ментално заразяване (Льо Бон, 2021).	**Травма от свободата** (Шишманов, 2025), проявяваща като симптом **онтологична несигурност** (Laing, 2010).
Функция на бунта на терена	Ирационално разрушение, предизвикано от примитивната хомогенност на масата.	**Екзистенциален копинг** срещу институционалното насилие и BANI реалността (Георгиев, 2014; Cascio, 2020).
Исторически вектор на исканията	Извън времевия контекст; тълпата винаги е консервативна и разрушителна.	**Контрапункт спрямо 1789 г.:** От офанзивно завоюване на свобода към дефанзивен вик за изгубена сигурност.
Статут на културните институции	Разглеждат се само като обекти на евентуално разрушение.	Критични **медииращи артефакти** (Cole, 2024), чийто разпад блокира прехода към концепт.
Психологически резултат	Интелектуален регрес и подчинение на моментния импулс.	Превръщане на парализиращия ужас в **социокултурен концепт за съпротива**.

Конспектираното обобщение на съдържанието на Таблица 1 разкрива, че нашият модел извършва пълно преобръщане на класическата парадигма. Докато Льо Бон интерпретира масовото поведение извън социокултурния контекст като сляп биологичен атавизъм, настоящата деконструкция доказва, че съвременният бунт е сложна културно-историческа реакция. Той е дефанзивен екзистенциален копинг, породен от системното институционално насилие, при който разпадът на традиционните артефакти принуждава субектите да търсят спасение от преживяваната от тях Травма от свободата – проявяваща се чрез онтологична несигурност – в интерпсихичното удържане на тълпата.

5. Прогностични траектории: бъдещето на екзистенциалния климат през призмата на Травмата от свободата

Въз основа на фундаменталния извод, че масовият бунт е пряк поведенчески симптом на Травмата от свободата, могат да бъдат начертани бъдещите прогностични траектории на глобалното общество. В тази визия Травмата от свободата функционира като системообразуваща ос и основна променлива, определяща психологическия климат на утрешния ден.

5.1. Хипотеза за хронификацията на Травмата от свободата: Преход към онтологичен солипсизъм. Тъй като BANI реалността (Cascio, 2020) се утвърждава като трайна онтологична рамка, Травмата от свободата ще премине от своята остра, експлозивна фаза (площадния бунт) към хронично, вътрешно разяждане на субективността, където нейната пряка функция – онтологичната несигурност – ще

парализира волята за социално действие. Невъзможността на интрапсихичния апарат да преработи хаоса ще доведе до масово оттегляне от социалния свят. Претоварен от непосилната тежест на алгоритмичния избор, индивидът ще избере тоталната екзистенциална апатия. Този процес представлява крайна защита срещу Травмата от свободата – бягство в конформизма на „автоматизираната личност“ (Fromm, 2023), при което човекът доброволно се отказва от автентичното си Аз. В този смисъл това ще задълбочи радикализацията на различни социални групи или отделни личности (стрелецът от Краков от 7. ноември 2026 г.).

5.2. Алгоритмичният отговор на Новото нормално: Технологично пресичане на екзистенциалния копинг. Технократската матрица на Новото нормално ще рекалкулира своите инструменти именно за да блокира опитите на хората да лекуват Травмата от свободата чрез интерпсихично сливане. Виждайки в площада заплаха за организмическото съответствие (Zuboff, 2019), властта ще разгърне превантивна алгоритмична архитектура. Чрез постоянен мониторинг на афективния климат в дигиталните мрежи, Новото нормално ще раздробява интерпсихичното пространство още в зародиш, експлоатирайки симптомите на онтологична несигурност, за да изолира индивидите един от друг. Инструментите за контрол ще се насочат към инжектиране на изкуствени медийни симулакруми, които да фрагментират общностите, превръщайки опита за понятизиране на Травмата от свободата в безцелен афективен раздор.

5.3. Глобалният климат: Институционално медикализиране на Травмата от свободата. В бъдеще време глобалната психологическа среда ще се характеризира с перверзна институционална подмяна. Официалната наука, обслужваща властовата асиметрия ще се опита да откаже да признае Травмата от свободата като реален легитимен екзистенциален феномен. Нейните симптоми – като онтологичната несигурност на Аза – ще бъдат брутално етикетирани и преведени на езика на клиничната психиатрия като „генерализирано тревожно разстройство“ или „дефицит на адаптивната устойчивост“. Чрез тази масова медикализация системата ще се опита да внуши на индивида, че неговото страдание е личен биологичен дефект, а не здравословна реакция срещу Травмата от свободата.

Заключение

Травмата от свободата се превръща в онтологична призма на XXI век.

Настоящото изследване разгледа феномена Травма от свободата в специфичния контекст на Новото нормално и върху конкретното феноменологично поле на събитията от есента на 2026 г. (AFP, 2026), пречупвайки този анализ през интегративната призма

на екзистенциалната, критическата и културно-историческата психология. Всички концептуални нишки на този текст доказаха, че Травмата от свободата е централното изследователско ядро и абсолютен фокус, през който трябва да се анализира социално-психологическият и екзистенциален климат на съвременното общество. Есенните бунтове във Франция се деконструират не като безцелна девиация или сляпо заразяване, а като автентично поведенческо и площадно проявление на тази травма, при което онтологичната несигурност действа като неин водещ психологически симптом.

Историческият контрапункт с идеалите от 1789 г. (Свобода, Равенство, Братство) извади на повърхността трагичната мутация на съвременното *Dasein*. Докато в миналото бунтът е бил насочен към офанзивно извоюване на лична свобода, днес, в патологичните условия на Новото нормално, масовото излизане на улицата е отчаян дефанзивен писък на човека, разкъсван от Травмата от свободата. Викайки за „свобода“, съвременните ученици, студенти и работници всъщност умоляват за онтологична котва, за структура и за сигурност, които алгоритмичният тоталитаризъм брутално им отнема.

През методологичния инструментариум на културно-историческата психология на Лев Виготски, концепцията за културна медиация на Майкъл Коул и критическата психология на проф. Людмил Георгиев. разглеждането на този онтологичен срив и неговото интерпсихично удържане на площада закономерно и безапелационно доведоха до радикално пренаписване на класическата „Психология на тълпите“ на Густав Льо Бон. Протестната тълпа вече не може да бъде мислена като примитивен биологичен атавизъм, а като жизнено необходим интерпсихичен щит, предпазващ Аза от онтологичната несигурност, явяваща се функция на Травмата от свободата. Пренаписването на социалната психология на XXI век изисква категорично да поставим Травмата от свободата в центъра на научното знание, превръщайки психологията от инструмент за институционално насилие и адаптация в средство за деколонизация на човешката душа.

Използвана литература

Выготский, Л. С. Собрание сочинений: Т. 2. Проблемы общей психологии. Москва: Педагогика. 1982.

Выготский, Л. С. Собрание сочинений: Т. 3. Проблемы развития психики. Москва: Педагогика, 1983.

Георгиев, Л. Критическата психология на политиката и историята. УИ „Св. Климент Охридски“, 2014. ISBN 978-954-07-3714-0

Георгиев, Л. Критическата психология на екзистенциалните преживявания. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2020. ISBN 978-954-07-5076-7

Бодрияр, Жан. Симулация и симулакрум. София: Together Academy, 2019, ISBN 978-619-7341-19-5.

Льо Бон, Г. Психология на тълпите. София: Асеневци, 2021, ISBN. 978-619-7586-45-9.

Хайдегер, М. Хайдегер, Мартин. Битие и време. София: Изток-Запад, 2020, ISBN 978-619-01-0632-6.

Шишманов, **Г.** Травмата от свободата като екзистенциално преживяване. – В: *Творческите предизвикателства на критическата психология,* Т.3. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2025, с. 289–320, ISBN 978-954-07-6225-8.

AFP. (2026, October 21). France protests: Latest developments. Agence France-Presse. < https://www.france24.com/en/live-news/20261024-france-protests-latest-developments>. (15.11.2026).

Cascio, J.. Facing the age of chaos. Medium. 29.04.2020.< https://medium.com/@cascio/facing-the-age-of-chaos-b00687b1f51d>. (15.11.2026).

Cole, M. Cultural Psychology: A Once and Future Discipline. Cambridge: Belknap Press of Harvard University Press, 1996. ISBN 978-0-674-17951-6.

Laing, R. The Divided Self: An Existential Study in Sanity and Madness. London: Penguin Books, 2010, ISBN 978-0-14-118937-6.

Schwab, K. (2016). The Fourth Industrial Revolution. World Economic Forum.

Zuboff, S. (2019). The age of surveillance capitalism: The fight for a human future at the new frontier of power. PublicAffairs.